

عنوان مقاله:

متاع پرسپکتیو: زمینه اقتصادی پیدایش پرسپکتیو خطی در نقاشی متاخر صفوی

محل انتشار:

ماهنامه باغ نظر، دوره 15، شماره 58 (سال: 1397)

تعداد صفحات اصل مقاله: 12

نویسندگان:

عبداله آقایی - پژوهشگر دکتری پژوهش هنر دانشگاه هنر اصفهان

مهدی قادرنژاد - پژوهشگر دکتری پژوهش هنر دانشگاه هنر اصفهان

خلاصه مقاله:

از اواسط دوره صفوی با اوج گرفتن مراودات تجاری و فرهنگی ایران با غرب، تحولی اساسی در شیوه نمایش فضا در نقاشی ایرانی پدیدار شد. از این زمان پرسپکتیو به شیوه‌هایی گوناگون در نقاشی ایرانی به کار بسته شد که تا دوران معاصر تأثیری عمیق بر فضای نقاشی ایرانی داشت. خاستگاه تاریخی این تکنیک رنسانس اروپایی بود، بنابراین ورود این تکنیک به نقاشی ایرانی می‌تواند تصویرگر نخستین بارقه‌های تأثیرات غرب مدرن بر نقاشی ایرانی باشد. مسیله این مقاله چگونگی پذیرش تکنیک پرسپکتیو خطی در نقاشی متاخر صفوی است. برخی صاحب نظران به وجود زمینه‌ای اقتصادی انقلاب علمی و فرهنگی رنسانس قایل هستند. از این منظر پیدایش این تکنیک در نقاشی نیز وابسته به آغازین مراحل رشد شیوه تولید سرمایه داری است. هدف این مقاله تفسیر شکل ویژه کاربست این تکنیک در نقاشی متاخر صفوی در پیوند با زمینه اقتصادی آن دوران است. این تفسیر رویکردی اقتصادی دارد و بر اساس روش‌های همتایی انجام شده است. این روش مبتنی تشخیصی گونه‌ای شباهت ساختاری میان صورت بندی اقتصادی و اشکال فرهنگی و هنری است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که تکنیک پرسپکتیو در نقاشی متاخر صفوی به گونه‌ای ناقص و منطقه‌ای اجرا شده است و نقاشان ایرانی خواستی برای کاربست دقیق و فراگیر آن بر فضای آثارشان نداشتند. در زمینه اقتصادی نیز در همین زمان به دنبال تمرکزگرایی قدرت در حکومت صفوی (مخصوصاً از زمان شاه عباس) و انحصاری تر شدن اقتصاد شرایط برای به ظهور کارگران آزاد و تجار مستقل به عنوان ملزومات مناسبات تولیدی سرمایه داری فراهم نشد؛ بنابراین فرهنگ کمی باور مبتنی بر آن شیوه تولید نیز امکان رشد نیافت. علی‌رغم آشنایی و نیاز دستگاه حکومت صفوی به کالاهای تکنولوژیک غرب، شیوه تولید این کالاها در این زمان نتوانست در اقتصاد ایران ریشه بدواند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که کاربست تکنیک پرسپکتیو در نقاشی ایرانی به صورت ساختاری مشابه نحوه ورود و مصرف این کالاهای تکنولوژیک است؛ یعنی نگاه پرسپکتیوی در نقاشی ایرانی نتوانست درونی و فراگیر شود. اگر پرسپکتیو در نقاشی رنسانس نمادپاز اقتصاد سرمایه داری در مراحل خاص از رشد آن است؛ این تکنیک در نقاشی ایرانی تنها بازنمایی آن نماد است. بازنمایی نمادی که با زمینه اقتصادی خود پیوندی ندارد. در این زمینه کاربست پرسپکتیو خطی در نقاشی متاخر صفوی می‌توان گون‌های بازنمایی مضاعف تعبیر کرد.

کلمات کلیدی:

نقاشی متاخر صفوی، زمینه اقتصادی، مناسبات تولیدی، فضا، پرسپکتیو

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/835024>

